

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในประเทศไทย

Local wisdom management in communities in Thailand

อัมพิกา อัมลอย¹
Aumpika Amloy¹

Received: 2021-01-30

Revised: 2021-05-21

Accepted: 2021-05-25

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความปริทัศน์มุ่งเน้นการตรวจสอบ และประเมินสถานภาพผลงานวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย ผ่านผลงานวิชาการคัดสรรในฐานกลุ่มตัวอย่างที่มีการเผยแพร่ ช่วง พ.ศ. 2543 – 2563 จำนวนทั้งหมด 29 รายการ ซึ่งสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยของประเทศไทย ได้แก่ Thai digital collection, Thai journals online, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ผ่านการบรรยาย การจัดทำแผนผัง และตาราง เพื่อสรุปสาระสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงสถานภาพผลงานวิชาการที่ผ่านมา ผลการศึกษา พบว่าผลงานวิชาการคัดสรรสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขและพัฒนา กลุ่มที่ 2 การศึกษาลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการในการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นศึกษา กลุ่มที่ 3 การศึกษากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขและพัฒนา และกลุ่มที่ 4 การศึกษาการปรับตัวด้านการบริหารจัดการของชุมชนภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบาย และแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ส่วนแนวโน้มการศึกษาในอนาคต พบว่า จะมีการพัฒนาทิศทางของการศึกษาให้มีความหลากหลาย ทันสมัย และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งไม่ใช่การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงการพิจารณาไปในรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(Faculty of Architecture, Chiang Mai University)

ผู้เขียนหลัก (corresponding author) E-mail: aumpikhala@gmail.com

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนในประเทศไทย

Abstract

This article is a review article focusing on investigating and assessing the status of academic works on the study of local handicraft wisdom management of communities in Thailand. Through selected academic works as a sample published during 2000 – 2020, 28 items which searched the database of thesis and researches of Thailand, such as Thai digital collection, Thai journals online, National research council of Thailand and Thailand science research and innovation. Then the data is analyzed by considering the elements and concepts and theories. The data was analyzed in descriptive from, diagrams and tables to summarize the essence of various issues that exhibit the status of academic work in the past. The results of the study showed that the sample selected into four groups according to the purpose of the study, namely group 1: a study of conditions, problems, obstacles, and factors related to community management to propose solutions and develop, group 2: the study of characteristics, patterns, and processes in community management to create an understanding of the study issues, group 3: the study of processes related to the participation of members in the management of the community to propose solutions and develop, and group 4 the study of community management adaptation under the context of change to propose development guidelines that are consistent with the policy and related development plans. As for the future study, there are trends that the direction of the study will evolve to be more diverse, modern, and suitable for the study area. It is significant to pay attention to the participation of people in the community, which is not the only collection of local wisdom information but includes a detailed consideration of the various processes involved.

Keywords: management, local wisdom, communities, Thailand

บทนำ

คำว่า “การบริหารจัดการ” หมายถึง การใช้ศิลปะ และกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงาน และการควบคุมการใช้ทรัพยากรทั้งทางด้านบุคคล การเงิน ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการกำหนดสิ่งก่อสร้างทางกายภาพ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสนับสนุนของสมาชิกในองค์การ ซึ่งตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย สำหรับความหมายของคำว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้น มีความใกล้เคียงกัน ในปัจจุบันนิยมใช้คำใดคำหนึ่งแทนกัน หรือใช้ทั้งสองคำรวมกัน (Chaichana, Naressenie & Sriharun, 2016) ซึ่งในบทความนี้ ใช้คำว่า “การบริหารจัดการ” แทนความหมายของคำว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ”

ส่วนคำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” นั้น มีนัยวิชาการให้ความหมายไว้หลายประการ สามารถสรุปได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่แสดงถึงความสามารถ และทักษะในการแก้ปัญหาของผู้คนในท้องถิ่น สร้างขึ้นด้วยวิธีการที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อยังประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ กล่าวได้ว่า ผู้ออกแบบ ผู้สร้าง และผู้ใช้ เป็นคนคนเดียวกัน หรือคนกลุ่มเดียวกัน รวมทั้งเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะเป็นพลวัต กล่าวคือ ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง หากแต่มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปโดยลำดับ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา (Inpuntung, 2016) จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม (Chantharun, Onrueang & Kenaphoom, 2016)

ดังนั้น การกล่าวถึงคำว่า “การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน” ในบทความนี้ หมายถึง กระบวนการในการกำหนดแนวความคิด การวางแผนอย่างเป็นระบบ และครบวงจรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านหลักการ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านการติดตาม และด้านอื่น ๆ รวมทั้งการกำหนดวิธีการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การแก้ไขปัญหา การพัฒนาต่อยอด และถ่ายทอดไปสู่อนาคต และอื่นๆ โดยงานหลักสำคัญที่ต้องมีการบริหารจัดการ ได้แก่ งาน เงิน คน บุคคล เวลา และทรัพยากรอื่น ๆ (Chittaseno, et al., 2009)

การศึกษาด้านการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ผ่านมา พบว่า นักวิชาการได้เสนอแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนหลายระดับ โดยครอบคลุมทั้งการศึกษาแบบองค์รวม ตลอดจนการศึกษาเฉพาะด้าน มีข้อสังเกตว่า การศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเป็นประเด็นที่มีจำนวนการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอย่างยั่งยืน (Phomnimitkul, Putjorn & Vechpong, 2020)

ดังนั้น บทความนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสถานภาพผลงานวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย ช่วง พ.ศ. 2543 – 2563 ว่ามีเนื้อหาสาระครอบคลุมมากน้อยเพียงใด ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการศึกษามีอะไรบ้าง และแนวโน้มการศึกษาในอนาคตควรเป็นอย่างไร นอกจากนี้

เป็นการสร้างความรู้ และความเข้าใจในประเด็นศึกษาแล้ว ยังทำให้ทราบสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นกับการวิจัย รวมทั้งช่องว่างขององค์ความรู้ นำไปสู่การพัฒนา หรือปรับปรุงการตั้งประเด็นปัญหาการวิจัยให้เหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น ต่อยอดสู่การสร้างกลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเครือข่ายย่าน ตามแนวนโยบายเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาตรวจสอบ และประเมินสภาพผลงานวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย ช่วง พ.ศ. 2543 – 2563
2. เพื่อค้นหาแนวโน้มสำหรับการศึกษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคต

วิธีการศึกษา

บทความนี้เป็นบทความปริทัศน์เกี่ยวกับการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย สามารถจำแนกวิธีการศึกษา ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมผลงานวิชาการคัดสรรในฐานะกลุ่มตัวอย่าง มีการสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกประกอบด้วย แหล่งที่ใช้ในการค้นคว้า การกำหนดช่วงเวลาของการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คำสำคัญที่ใช้ค้นคว้า และประเภทของผลงานวิชาการ ดังนี้

1.1 แหล่งที่ใช้ในการค้นคว้า เนื่องจากการดำเนินการในช่วงสถานการณ์โควิด – 19 จึงสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยของประเทศไทย ได้แก่ Thai Digital Collection, Thai Journals Online, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

1.2 การกำหนดช่วงเวลาของการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คือ ช่วง พ.ศ. 2543 – 2563 เนื่องจากใช้เวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 – มกราคม พ.ศ. 2564 จึงกำหนดช่วงเวลาย้อนไป 20 ปี เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวม และสาระสำคัญของการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หรือในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา

1.3 คำสำคัญที่ใช้ค้นคว้า ประกอบด้วย การสืบค้นผลงานวิชาการด้วยคำสำคัญ คือ การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และการพิจารณาวัตถุประสงค์ของผลงานวิชาการที่มีชื่อเรื่องไม่ตรงกับการสืบค้น แต่สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

1.4 ประเภทของผลงานวิชาการ โดยคัดเลือกจากผลงานวิชาการที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์ มีแนวคิด และการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ รวมทั้งมีการอ้างอิงที่ทันสมัย

และมีความน่าเชื่อถือ จำนวนทั้งหมด 29 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย จำนวน 8 รายการ วิทยานิพนธ์ จำนวน 9 รายการ และบทความวิจัย จำนวน 12 รายการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสืบค้นข้างต้น ใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (comparative analysis) เพื่อแจกแจงความเหมือน และความต่างของข้อมูล โดยพิจารณาจากองค์ประกอบในการศึกษา ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ของการศึกษา (2) แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (3) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง (4) เครื่องมือวิจัย (5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (6) ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษา จากนั้นนำเสนอผ่านการบรรยายรวมทั้งการจัดทำแผนผัง และตาราง เพื่อสรุปสาระสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงสถานภาพผลงานวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย

3. การสรุปผล เพื่ออธิบายสถานภาพผลงานวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย และแนวโน้มสำหรับการศึกษาในอนาคต

กรอบแนวคิด

คุณสมบัติประการสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ประการที่ 1 เกิดจากการสร้างสรรค์โดยชาวบ้าน ประการที่ 2 เป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ประการที่ 3 มีการสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ประการที่ 4 มีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา (Peuchthonglang & Peuchthonglang, 2019) และประการที่ 5 มีลักษณะเฉพาะถิ่น เนื่องจากเกิดจากความเชื่อ ขนบประเพณี ค่านิยม และวิถีชีวิตของกลุ่มชน หรือชุมชน การใช้สอยเฉพาะถิ่น และการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ซึ่งคำว่า “ท้องถิ่น” มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า “พื้นบ้าน” “พื้นเมือง” ทั้งหมดมีนัยยะของการเป็นถิ่นที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ใช่เมืองอันเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญ กล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยตรง (Inpuntung, 2016) ดังนั้น การพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างความรู้เข้าใจวิถีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคน ธรรมชาติ และวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นมุมมองที่ให้ความเคารพอัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน ซึ่งมีวิถีชีวิต ระบบการผลิต และการจัดการทรัพยากรที่แตกต่างกัน (Keativipak, 2020)

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการ หรือชุดของการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การสร้างพลังปัญญา และความสามารถให้แก่คนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการ การเผชิญปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนา การมีอำนาจต่อรอง การมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และจัดการตนเองได้ในทุกระดับ รวมไปถึงการพัฒนาทางจิตใจ เพื่อสามารถยกระดับคุณธรรม และจริยธรรม (Teeakanukul, 2018)

ขั้นตอนของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการมี 7 ประการ ตามแนวคิดของ Chanjarujit (2007) (ภาพที่ 1) ได้แก่

ประการที่ 1 การศึกษา การวิจัย หรือการสร้างความรู้ (study, research or knowledge generation) เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน

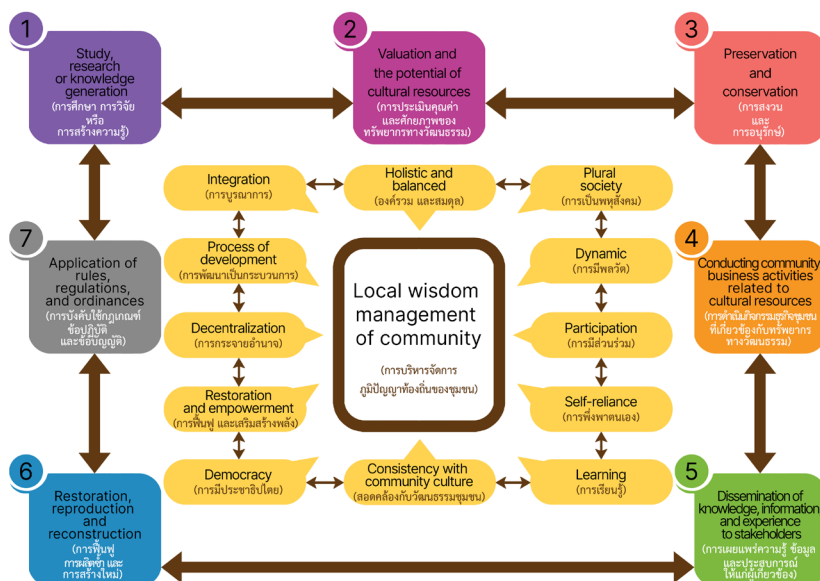
ประการที่ 2 การประเมินคุณค่า และศักยภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรม (valuation and the potential of cultural resources) ซึ่งมีผลต่อการวางแผน หรือการตัดสินใจในการดำเนินการที่เหมาะสมกับชุมชน

ประการที่ 3 การสงวน และการอนุรักษ์ (preservation and conservation) เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน การศึกษาข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน การศึกษา การท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเลือกใช้วิธีการตามความเหมาะสมกับลักษณะทรัพยากรทางวัฒนธรรม และชุมชน

ประการที่ 4 การดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางวัฒนธรรม (conducting community business activities related to cultural resources) มีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้แก่ชุมชน เพื่อนำไปใช้เป็นทุนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ต่อไป

ประการที่ 5 การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูล และประสบการณ์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง (dissemination of knowledge, information, and experience to stakeholders) เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ และการศึกษาข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเลือกใช้วิธีการตามความเหมาะสมของชุมชน ซึ่งอาจมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชน

ประการที่ 6 การฟื้นฟู การผลิตซ้ำ และการสร้างใหม่ (restoration, reproduction and reconstruction) เพื่อสร้างความหมาย คุณค่า และกำหนดบทบาทหน้าที่ของทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะวัฒนธรรม

ที่มา: ปรับปรุงจาก Chanjarujit (2007)

ประการที่ 7 การบังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ และข้อบัญญัติ (application of rules, regulations, and ordinances) โดยต้องดำเนินการอยู่ในรูปแบบของกระบวนการที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชน และการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษา

1. สถานภาพผลงานวิชาการด้านการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ผลงานวิชาการคัดสรร จำนวน 15 รายการ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สามารถอธิบายตามองค์ประกอบที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข และพัฒนา ผลงานวิชาการคัดสรรในกลุ่มนี้ มีจำนวนทั้งหมด 12 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย จำนวน 3 รายการ วิทยานิพนธ์ จำนวน 3 รายการ และบทความวิจัย จำนวน 6 รายการ (ดังตารางที่ 1) พบว่า ผู้วิจัยกลุ่มนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ สามารถจำแนกลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารด้านแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับแนวคิด และทฤษฎีอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจภาคสนาม เช่น การสำรวจชุมชน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทางตรง เช่น กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพ กลุ่มประชาชนในชุมชน กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ยกตัวอย่างเช่น บทความวิจัยของ Suntrayuth (2019) ศึกษาการบริหารจัดการของชุมชนคัดสรรใน จังหวัดราชบุรี โดยนำเอาภูมิปัญญายานหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจกมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมการออกแบบในระบบอุตสาหกรรมที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่ ๆ และมีการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมทั้งการใช้แนวคิดการออกแบบการบริการมาช่วยจัดการและบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุด

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นที่ใช้ในการศึกษาของผลงานวิชาการคัดสรรกลุ่มที่ 1

ลำดับ ที่	ผลงานวิชาการ คัดสรร	ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา																													
		A					B					C					D					E					F				
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	5					
1.	Pootakul (2003)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
2.	Kanjanaphachoat (2006)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
3.	Budseeta (2010)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
4.	Boontham (2013)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
5.	Kuntaja (2014)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
6.	Phromphriang, et al. (2015)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
7.	Wongaengtian, Sasiwimol & Kothum (2015)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
8.	Phakprapha (2016)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
9.	Chitkesorn, et al. (2018)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
10.	Pedcharat, Pinijvarasin & Panin (2018)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
11.	Suntrayuth (2019)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
12.	Keativipak (2020)		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
รวม		3	3	6	12	10	8	4	4	12	5	4	5	2	2	10	3	2	1	9	8	5	6	3	9						

หมายเหตุ:

- A = ประเภทของผลงานวิชาการ B = แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง C = ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง D = เครื่องมือวิจัย E = การวิเคราะห์ข้อมูล F = ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต
- 1 = รายงานการวิจัย 1 = การบริหารจัดการ 1 = กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน 1 = แบบสำรวจ 1 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 1 = การสนับสนุนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- 2 = วิทยานิพนธ์ 2 = ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 = กลุ่มผู้นำชุมชน 2 = แบบสอบถาม 2 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 2 = การสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะ
- 3 = บทความวิจัย 3 = อื่น ๆ 3 = การศึกษาชุมชน 3 = แบบสัมภาษณ์ 3 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 3 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 3 = การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในสังคมโลกาภิวัตน์
- 4 = กลุ่มประชาชนในชุมชน 4 = ประชาชนนอกชุมชน 4 = อื่น ๆ 4 = การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 4 = อื่น ๆ
- 5 = กลุ่มนายงานที่เกี่ยวข้อง 5 = อื่น ๆ

กลุ่มที่ 2 การศึกษาลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการในการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นศึกษา ผลงานวิชาการคัดสรรในกลุ่มนี้ มีจำนวนทั้งหมด 8 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย จำนวน 2 รายการ วิทยานิพนธ์ จำนวน 3 รายการ และบทความวิจัย จำนวน 3 รายการ (ดังตารางที่ 2) พบว่า ผู้วิจัยกลุ่มนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ โดยมีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีจากเอกสารด้านแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับแนวคิด และทฤษฎีอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเหล่านี้ มีความหลากหลายมากกว่ากลุ่มที่ 1 เห็นได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทางตรง เช่น กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นต้น และการพิจารณาจากกลุ่มประชาชนนอกชุมชน เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้ซื้อสินค้า เป็นต้น เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 สรุปประเด็นที่ใช้ในการศึกษาของผลงานวิชาการคัดสรรกลุ่มที่ 2

ลำดับ ที่	ผลงานวิชาการ คัดสรร	ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา																							
		A			B			C						D			E			F					
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	1	2	3	1	2	3	4	5
1.	Oonok (2000)		•			•	•		•	•							•								
2.	Wongkaewjan (2003)		•				•		•					•					•			•			
3.	Phraichanchit (2006)	•				•	•						•					•	•			•			
4.	Chanjarujit (2007)		•			•	•	•	•		•	•					•	•			•	•	•		•
5.	Chaokaew & Nuichan (2008)	•				•	•			•							•	•				•			•
6.	Songkun & Somsobhon (2011)			•		•	•			•	•					•		•			•				
7.	Chantharun, Onrueang & Kenaphoom (2016)			•		•	•		•									•	•			•			•
8.	Thongkaew, et al. (2016)			•		•	•	•			•						•	•					•		•
รวม		2	3	3	8	8	3	3	3	6	1	3	5	0	1	5	3	7	1	0	7	2	4	0	4

หมายเหตุ:

A = ประเภทของงานวิชาการ
1 = รายงานการวิจัย
2 = วิทยานิพนธ์
3 = บทความวิจัย

B = แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
1 = การบริหารจัดการ
2 = ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3 = อื่น ๆ

C = ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
1 = กลุ่มประชากรชาวบ้าน
2 = กลุ่มผู้นำชุมชน
3 = กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการ
4 = กลุ่มประชาชนในชุมชน
5 = กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6 = ประชาชนนอกชุมชน

D = เครื่องมือวิจัย
1 = แบบสำรวจ
2 = แบบสอบถาม
3 = แบบสัมภาษณ์
4 = อื่น ๆ

E = การวิเคราะห์ข้อมูล
1 = การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ
2 = การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ
3 = การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ
รวมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

F = ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาในอนาคต
1 = การสนับสนุนของหน่วยงานส่วนที่เกี่ยวข้อง
2 = การสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายชุมชน
3 = การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในสังคมโลกาภิวัตน์
4 = การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
5 = อื่น ๆ

กลุ่มที่ 3 การศึกษากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข และพัฒนา ผลงานวิชาการคัดสรรในกลุ่มนี้ มีจำนวนทั้งหมด 5 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย จำนวน 1 รายการ วิทยานิพนธ์ จำนวน 3 รายการ และบทความวิจัย จำนวน 1 รายการ (ดังตารางที่ 3) พบว่า ผู้วิจัยกลุ่มนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ และใช้การวิจัยเชิงปริมาณบางส่วน โดยมีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลหตุยภูมิจากเอกสารด้านแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับแนวคิด และทฤษฎีอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ 1 กล่าวคือ การพิจารณากลุ่มคนที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทางตรงเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะกลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพ

ยกตัวอย่างเช่น บทความวิจัยของ Peuchthonglang & Peuchthonglang (2019) ศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาของชุมชนคัดสรรใน จังหวัดเชียงใหม่ และถอดบทเรียนชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งเป็นวิธีการจัดการความรู้ ผลการศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตหัตถกรรมเป็นทุนทางปัญญาที่โดดเด่นของชุมชน โดยมีการจัดการความรู้ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การบอกเล่า การสาธิต การปฏิบัติจริง การถ่ายทอด โดยการใช้สื่อสมัยใหม่ การบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เริ่มตั้งแต่เรื่อง

การจัดการความรู้ของสมาชิกในครอบครัว จากนั้นขยายไปสู่ชาวบ้านในชุมชน นักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งชาวต่างชาติ ส่วนการเสนอแนวทางการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ การรวบรวม และนำองค์ความรู้มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้กับเยาวชน และผู้ที่สนใจ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการเพิ่มกิจกรรม เพื่อสร้างการตระหนักรู้ และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ตารางที่ 3 สรุปประเด็นที่ใช้ในการศึกษาของผลงานวิชาการคัดสรรกลุ่มที่ 3

ลำดับที่	ผลงานวิชาการ คัดสรร	ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา																								
		A			B			C						D			E			F						
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	1	2	3	1	2	3	4	5	6
1.	Laowchod (2004)																									
2.	Karnjana (2005)																									
3.	Pakdithai (2008)																									
4.	Visedsun, Chotkunakitti & Rammapor (2016)																									
5.	PeuchThonglang & Peuchthonglang (2019)																									
รวม		1	3	1	5	5	5	1	1	5	0	0	1	0	2	4	0	4	1	0	5	2	5	2	5	

หมายเหตุ:

A = ประเภทของผลงานวิชาการ
1 = รายงานการวิจัย
2 = วิทยานิพนธ์
3 = บทความวิจัย
B = แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
1 = การบริหารจัดการ
2 = ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3 = อื่น ๆ
C = ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
1 = กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน
2 = กลุ่มผู้นำชุมชน
3 = กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพ
4 = กลุ่มประชาชนในชุมชน
5 = กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6 = ประชาชนนอกชุมชน

D = เครื่องมือวิจัย
1 = แบบสำรวจ
2 = แบบสอบถาม
3 = แบบสัมภาษณ์
4 = อื่น ๆ

E = การวิเคราะห์ข้อมูล
1 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
2 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
3 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
รวมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

F = ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต
1 = การสนับสนุนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
2 = การสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายชุมชน
3 = การสร้างช่องว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในสังคมโลกาภิวัตน์
4 = การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
5 = อื่น ๆ

กลุ่มที่ 4 การศึกษาการปรับตัวด้านการบริหารจัดการของชุมชนภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบาย และแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิชาการคัดสรรในกลุ่มนี้ มีจำนวนทั้งหมด 4 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย จำนวน 2 รายการ และบทความวิจัย จำนวน 2 รายการ (ดังตารางที่ 4) พบว่า ผู้วิจัยกลุ่มนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นส่วนใหญ่ โดยมีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารด้านแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับแนวคิด และทฤษฎีอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลายกว่ากลุ่มอื่น ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทางตรง ได้แก่

กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพ รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทางอ้อม ได้แก่ กลุ่มประชาชนในชุมชน กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนนอกชุมชน

ยกตัวอย่างเช่น รายงานการวิจัยของ Chindapol & Arkarapoti Wong (2019) ศึกษาชุมชนคัสดรในจังหวัดสุโขทัย และกำแพงเพชร โดยมีเป้าหมายหลักของการวิจัย คือ การที่ชุมชนสามารถวางแผนการจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้เพียงพอในการร่วมกันกำหนดทิศทาง หรือเป้าหมายระยะยาวของชุมชนได้ นำไปสู่ความสามารถในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้ต่อไป ผลจากการระดมความคิดเห็นของชุมชนตัวแทน โดยใช้แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือ สามารถสรุปตามเป้าหมายการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนเป็น 3 ระยะ คือ (1) เป้าหมายระยะยาว เป็นการกำหนดแนวคิดเชิงคุณค่า หรือการให้ความสำคัญของชุมชน (2) เป้าหมายระยะกลาง โดยเป็นการระบูกิจกรรมการส่งเสริม และพัฒนาชุมชนในระยะ 5 - 10 ปี และ (3) เป้าหมายระยะสั้น เป็นการรวบรวมลักษณะการท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ชุมชนมีอยู่แล้ว ให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพสูงสุด หรือให้พัฒนาให้เต็มศักยภาพเดิมก่อน ซึ่งเห็นได้ว่า ศักยภาพ และเป้าหมายชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดแผนการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนอย่างมาก

ตารางที่ 4 สรุปประเด็นที่ใช้ในการศึกษาของผลงานวิชาการคัสดรกลุ่มที่ 4

ลำดับ ที่	ผลงานวิชาการ คัดสรร	ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา																							
		A			B			C						D				E			F				
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	1	2	3	1	2	3	4	5
1.	Teeaeakanukul (2018)			•	•	•	•	•				•				•		•			•				•
2.	Chindapol, et al. (2019)	•				•		•		•						•				•		•		•	
3.	Chumduang, et al. (2019)	•				•		•		•		•		•		•					•		•		
4.	Phonninitkul, Putjorn & Vechpong (2020)			•	•	•		•		•		•				•					•		•		•
รวม		2	0	2	4	4	4	4	4	4	3	3	4	2	2	2	4	0	2	0	2	4	4	3	0

หมายเหตุ:

A = ประเภทของผลงานวิชาการ
1 = รายงานการวิจัย
2 = วิทยานิพนธ์
3 = บทความวิจัย

B = แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
1 = การบริหารจัดการ
2 = ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3 = อื่น ๆ

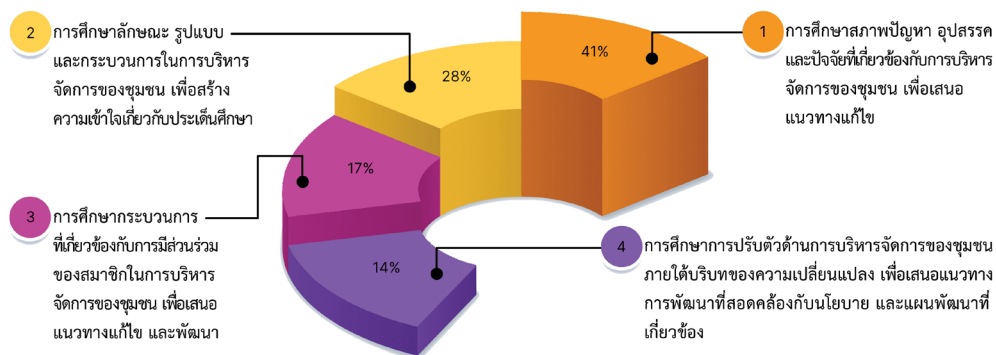
C = ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
1 = กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน
2 = ผู้นำชุมชน
3 = กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพ
4 = กลุ่มประชาชนในชุมชน
5 = กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6 = ประชาชนนอกชุมชน

D = เครื่องมือวิจัย
1 = แบบสำรวจ
2 = แบบสอบถาม
3 = แบบสัมภาษณ์
4 = อื่น ๆ

E = การวิเคราะห์ข้อมูล
1 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
2 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
3 = การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

F = ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต
1 = การสนับสนุนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
2 = การสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายชุมชน
3 = การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในสังคมโลกาภิวัตน์
4 = การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
5 = อื่น ๆ

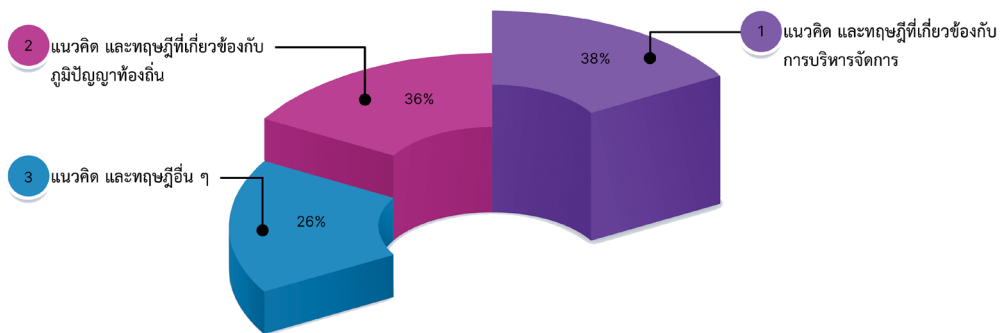
จากการศึกษา พบว่า การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขเป็นประเด็นที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด จำนวน 12 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 41) รองลงมา คือ การศึกษาลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการในการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นศึกษา จำนวน 8 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 28) การศึกษากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข และพัฒนา จำนวน 8 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 17) และการศึกษาการปรับตัวด้านการบริหารจัดการของชุมชนภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบาย และแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 เรื่อง (คิดเป็นร้อยละ 14) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของผลงานวิชาการคัดสรรตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

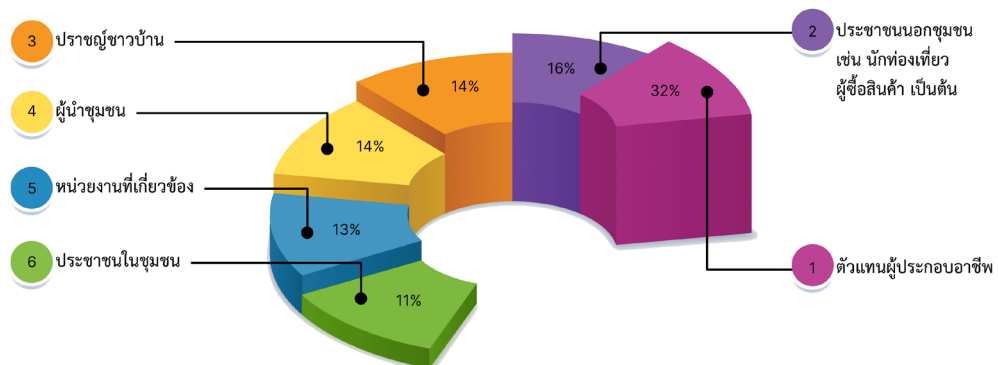
มีข้อสังเกตว่า การศึกษาด้วยแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนโดยเฉพาะนั้น ยังไม่มีปรากฏ ผลงานวิชาการคัดสรรส่วนใหญ่อาศัยการอ้างอิงข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปตัวชี้วัด นำไปสู่สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มที่ใช้ข้อมูลจากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นประเด็นที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด จำนวน 29 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 38) รองลงมา คือ กลุ่มที่ใช้ข้อมูลจากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 27 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 36) และกลุ่มที่ใช้ข้อมูลจากแนวคิด และทฤษฎีอื่น ๆ เช่น การพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น จำนวน 20 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 26) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของผลงานวิชาการคัดสรรตามแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.3 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

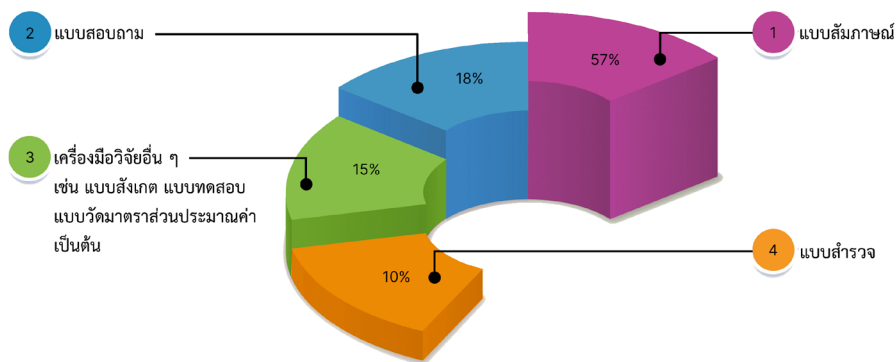
จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายตามประเด็นศึกษา สามารถจำแนกออกเป็น 6 กลุ่ม โดยกลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพเป็นประเด็นที่ใช้ในการศึกษา มากที่สุด จำนวน 26 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 32) รองลงมา คือ กลุ่มประชาชนนอกชุมชน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ซื้อสินค้า เป็นต้น จำนวน 13 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 16) ส่วนกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มผู้นำชุมชน เป็นประเด็นที่ใช้ในการศึกษาจำนวนเท่ากัน คือ 12 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 14) มีข้อสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม เป็นประเด็นที่นิยมใช้ในการศึกษา เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้ที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนโดยตรง ส่วนกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 11 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 13) และกลุ่มประชาชนในชุมชน จำนวน 9 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 11) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาท และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนทางอ้อม ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของผลงานวิชาการคัดสรรตามประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.4 เครื่องมือวิจัย

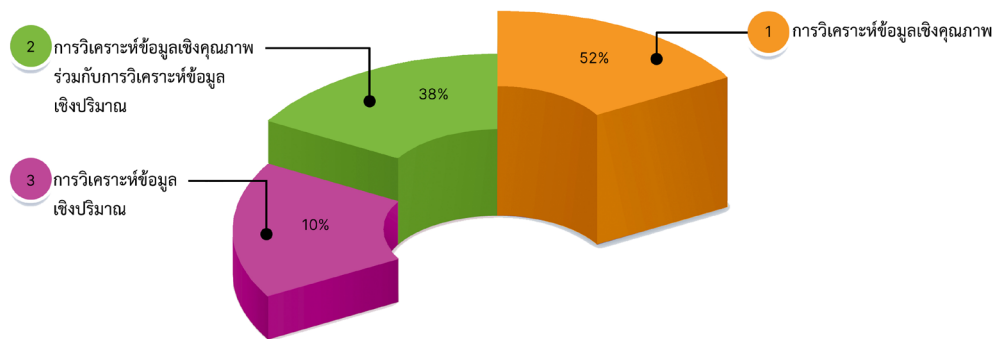
ข้อมูลส่วนใหญ่ของผลงานวิชาการการคัดสรร ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำราภาคสนาม สามารถจำแนกเครื่องมือวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด โดยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนาที่มีรายละเอียดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา จำนวน 23 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 57) รองลงมา คือ กลุ่มที่ใช้แบบสอบถาม ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก ทำให้ประหยัดเวลา รวมทั้งค่าใช้จ่าย จำนวน 7 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 18) กลุ่มที่ใช้เครื่องมือวิจัยอื่น ๆ เช่น แบบสังเกต แบบทดสอบ แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า เป็นต้น จำนวน 6 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 15) และกลุ่มที่ใช้แบบสำรวจ ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการประเมินผลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จำนวน 4 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 10) ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของผลงานวิชาการการคัดสรรตามเครื่องมือวิจัย

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

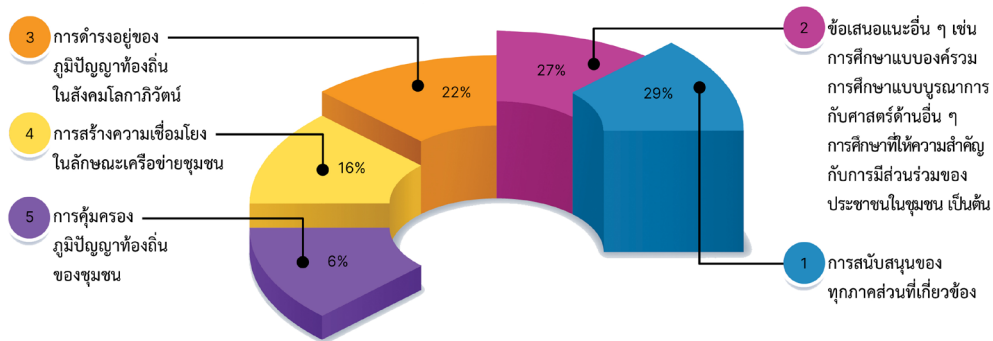
สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสำราภาคสนาม ซึ่งไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลขมาวิเคราะห์ด้วยวิธีแจกแจงจัดหมวดหมู่ตามประเด็นศึกษา และอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อสรุปผลการศึกษา จำนวน 15 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 52) กลุ่มที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงถึงเลือกใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในพื้นที่ศึกษา และสามารถค้นหาคำตอบของการวิจัยที่มีความครอบคลุมมากขึ้น จำนวน 11 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 38) และกลุ่มที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการนำข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขมาวิเคราะห์เชิงสถิติ เช่น ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น เพื่อสรุปผลการศึกษา จำนวน 3 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 10) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของผลงานวิชาการคัดสรรตามการวิเคราะห์ข้อมูล

1.6 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

บทความนี้พบข้อเสนอแนะที่มากที่สุดคือ การสนับสนุนความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 24 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 52) รองลงมา คือ การศึกษาแบบองค์รวม เพื่อทำความเข้าใจการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในพื้นที่ศึกษากับชุมชนอื่นที่มีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม การศึกษาแบบบูรณาการกับศาสตร์ด้านอื่น ๆ การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เป็นต้น จำนวน 22 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 52) ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในสังคมโลกาภิวัตน์ เนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติ และกิจกรรมของมนุษย์มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทำให้การดำรงชีวิตแบบในอดีตไม่สามารถตอบสนองวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนถูกลดบทบาทและความสำคัญ จำนวน 18 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 52) ข้อเสนอแนะด้านการสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายชุมชน เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นำมาสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 18 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 52) และข้อเสนอแนะด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้เป็นฐานในการต่อยอดนวัตกรรม และงานสร้างสรรค์ ยังไม่ได้รับการคุ้มครองปกป้อง และอนุรักษ์อย่างเหมาะสม จำนวน 5 รายการ (คิดเป็นร้อยละ 52) ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบผลงานวิชาการคัดสรรตามข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

2. แนวโน้มการศึกษากิจการการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย

จากการตรวจสอบ และประเมินสถานภาพผลงานวิชาการด้านการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยของประเทศไทย เพื่อคัดเลือกผลงานวิชาการคัดสรรในฐานะกลุ่มตัวอย่างที่มีการเผยแพร่ ช่วง พ.ศ. 2543 – 2563 โดยมีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์ มีแนวคิด และการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ รวมทั้งสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จำนวนทั้งหมด 29 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย จำนวน 8 รายการ วิทยานิพนธ์ จำนวน 9 รายการ และบทความวิจัย จำนวน 12 รายการ

ผลการศึกษา พบว่า การศึกษากิจการการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเป็นประเด็นที่มีจำนวนการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอย่างยั่งยืน (Chaichana, Naresseanie & Sriharun, 2016) และเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม (Chantharun, Onrueang & Kenaphoom, 2016) จึงได้รับความสนใจจากกลุ่มนักวิชาการ และนักวิจัยหลากหลายสาขา โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านสังคม ได้แก่ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน และสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

ทั้งนี้ สำหรับการศึกษาในอนาคตจะมีการพัฒนาทิศทางการศึกษาให้มีความหลากหลาย ทันสมัย และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งไม่ใช่การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงการพิจารณาลงไปรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เห็นได้จาก Charoenlak (2019) ได้ศึกษากิจการการจัดการภูมิปัญญาของชุมชนคัดสรรใน จังหวัดนครปฐม เพื่อเสนอแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน Keativipak (2020) ได้ศึกษากิจการนำมิติทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนคัดสรรใน จังหวัดลำปาง และเชียงใหม่เข้าสู่การออกแบบสร้างสรรค์ และ Jittiwetkul, et al. (2020) ได้ศึกษากิจการพัฒนารูปแบบการจัดการทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของชุมชนคัดสรรใน จังหวัด นครปฐม

นอกจากนี้ ผลการศึกษา ยังทำให้ทราบสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นกับการวิจัย รวมทั้งช่องว่างขององค์ความรู้ สามารถอธิบาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการที่ 1 แนวทางการศึกษา สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การศึกษาแบบองค์รวม เป็นศึกษาข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษา มุ่งเน้นประเด็นการสืบค้นฐานทรัพยากรภูมิปัญญา และสัณฐาน เป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ นำไปสู่การเสนอแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นในลักษณะระบบเครือข่าย และสามารถเชื่อมโยงเอกลักษณ์ด้านหัตถกรรมท้องถิ่นกับพื้นที่ศึกษา (Chindapol & Arkarapoti Wong, 2019) ส่วนกลุ่มที่ 2 การศึกษาเฉพาะด้าน มุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษาที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา นำไปสู่การเสนอแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างกรอบการศึกษาให้แคบลง ช่วยให้ศึกษาเชิงลึกได้มากขึ้น (Suntrayuth, 2019)

ประการที่ 2 การสร้างเกณฑ์คัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการหยิบยกมาพิจารณามากขึ้น เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบางประการไม่สามารถใช้เป็นพื้นฐานที่แสดงทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน กล่าวคือ ไม่สามารถแสดงถึงคุณค่าที่สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย (1) คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น (2) คุณค่าของวัสดุ และกรรมวิธีการผลิต (3) คุณค่าทางความงาม และ (4) คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย (Patcharametha, 2016)

ประการที่ 3 วิธีการศึกษา การวิจัยที่เปิดโอกาสให้ผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ หรือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยที่เน้นการบูรณาการศาสตร์ความรู้กับคน มีลักษณะของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยที่มาจากสถาบันการศึกษา กับชุมชน โดยให้สถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนา (Chumduang, et al., 2019) กล่าวได้ว่า การวิจัยลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงวิธีการวิจัยดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงเป็นวิธีการศึกษาที่มีแนวโน้มการใช้มากขึ้น

ประการที่ 4 แนวคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา มีข้อสังเกตว่า การศึกษาด้วยแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนโดยเฉพาะนั้น ยังไม่มีปรากฏ ผลงานวิชาการคัดสรรส่วนใหญ่อาศัยการอ้างอิงข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปตัวชี้วัด นำไปสู่สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการด้านความรู้ (2) การบริหารจัดการด้านการผลิต (3) การบริหารจัดการด้านการตลาด และ (4) การบริหารจัดการด้านการเงิน (Thongkaew, et al., 2016)

ข้อจำกัดและเสนอแนะ

การตรวจสอบและประเมินสถานภาพผลงานวิชาการด้านการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทยที่น่าเสนอในบทความนี้ เป็นเพียงผลงานวิชาการคัดสรรที่รวบรวมจากฐานข้อมูลที่นำเชื่อถือ จำนวน 29 รายการเท่านั้น อาจมีประเด็นอื่นนอกเหนือจากนี้ที่ยังไม่ถูกกล่าวถึง ทั้งนี้ หากการศึกษา

ในอนาคต มีจำนวนการเผยแพร่ผลงานวิชาการเพิ่มขึ้น จึงควรค่าแก่การหยิบยกประเด็นนี้มาพิจารณาอีกครั้ง เนื่องจากการประมวลความรู้และค้นหาแนวโน้มการศึกษาในอนาคตนั้น มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังควรศึกษาเชื่อมโยงประเด็นในการศึกษากับศาสตร์อื่น ๆ เช่น สถาปัตยกรรม ผังเมือง มานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้ได้มุมมองเชิงพื้นที่ที่หลากหลายและมีความรู้รอบด้าน นำไปสู่การสร้างสรรค์กระบวนการศึกษาวิจัยที่หลากหลาย

บทความนี้เสนอให้มีการศึกษาการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการสร้างกลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในบริบทที่กว้างขวางด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Chaichana, W., Naressenie, K. & Sriharun, B. (2016). Prasitthiphon karn borihan chat karn phumpanya thongthin nai khet phuentee phaknuea ton lang. (In Thai) [The effectiveness of Thai local wisdom management in the area of lower northern region]. *Journal of Community Development Research*, 8(2), 58-70.
- Chanjarujit, W. (2007). *Krabuankarn chatkarn phumpanya khonglen phuenban: sueksa chapho koranee klum khon thao khon kae Tambon Padad Amphoe Mae Suai Changwat Chiang Rai*. (In Thai) [The local wisdom management process of the folk toys: a case study of the elderly group in Padad, Mae Suai, Chiang Rai] (Master's thesis). Bangkok: Thammasat University.
- Chantharun, N., Onrueang, K. & Kenaphoom, A. (2016). Naewkidkarn chatkarn phumpanya withi khram withi Phu Thai. (In Thai) [The wisdom management concept of the indigo and Phu Tai way of life]. *Dhammathas Academic Journal*, 16(1), 250-263.
- Charoenlak, N. (2019). Karn chatkarn phumpanya Som O Nakhon Chaisi: karn rianru lae chatkarn ton eng tam neaw pratyak khong setthakit phophiang. (In Thai) [Pomelo wisdom management in the Nakhon Chai Si River Basin: learning and self-management in accordance with the philosophy of Sufficiency Economy]. *Liberal Arts Journal Faculty of Liberal Arts, Mahidol University*, 2(2), 28-46.
- Chindapol, S. & Arkarapoti Wong, P. (2019). *Khrongkarn namrong tonbab karn borihan chatkarn chumchon phuea karn thongthiao choeng sangsan phuentee doi rop tam neaw kaen muang moradoklok Si Satchanalai - Sukhothai - Kamphaengphet*. (In Thai) [An initiated community management model for creative tourism around World Heritage Corridor Area Si Satchanalai - Sukhothai - Kamphaengphet]. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation.
- Chittaseno, A., et al. (2009). *Lakkan lae withi karn borihan chatkarn chumchon*. (In Thai) [Principle of community administration and management]. Songkhla: Health Systems Research Institute.
- Chumduang, W., et al. (2019). *Karn buranakarn thongthiao choeng sangsan phuentee doi rop tam neaw kaen muang moradoklok Si Satchanalai - Sukhothai - Kamphaengphet*. (In Thai) [Integrating creative tourism for communities around World Heritage Corridor Si Satchanalai - Sukhothai - Kamphaengphet]. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation.

- Inpuntung, V. (2016). Singwaetlom sansang phuen thin: kan damrong lae karn plianplaeng. (In Thai) [Vernacular built-environment: persistence and change]. **NAJUA: Architecture, Design and Built Environment**, 30, A-127-142.
- Keativipak, K. (2020). Tuayang miti tang wattanatham lae phumpanya phuea nam khaosu karn oakbab sangsan. (In Thai) [Examples of cultural dimensions and local wisdom for creative design concepts]. **Humanities and Social Sciences Journal, Rajabhat University Ubon Ratchathani**, 11(2), 18-35.
- Jittiwetkul, T., et al. (2020). Karn pattana rupbab karn chatkarn thun phumpanya thongthin phuea songsoem phalittaphap khong Chumchon Mahasawat Changwat Nakhon Pathom. (In Thai) [The development of a model of local wisdom capital management aiming at the promotion of productivity in Mahasawat Community, Nakhon Pathom Province]. **ARU Research Journal**, 7(1), 41-48.
- Patcharametha, T. (2016). Phalittaphan hatthakam kap karn pattana su sinkha nueng tambon nueng phalittaphan. (In Thai) [Handicraft products and the development into the OTOP products]. **Silpakorn University Journal**, 36(1), 67-80.
- Peuchthonglang, Y. & Peuchthonglang, P. (2019). Chumchon nak patibat: karn chatkarn khwamru karn phalit sinkha hatthakam sangsan thang watthanatham khong chumchon Muang Sat Amphoe Muang, Changwat Chiang Mai. (In Thai) [Community of practice (CoP): knowledge management for manufacturing of creative cultural handicraft products in Muang Sat Community, Muang District, Chiang Mai]. **Journal of MCU Peace Studies**, 7(5), 1474-1490.
- Phomnimitkul, K., Putjorn, T. & Vechpong, T. (2020). Karn chatkarn watthanatham phuea rongrap karn thongthiao choeng prasopkarn thongthin khong mueang rong phaitai khongkarn doe LINK. (In Thai) [The culture management of the second-tier provinces to support local experience-based tourism under the LINK project]. **Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University**, 12(1), 200-226.
- Suntrayuth, R. (2019). Khong karn wijai karn oakbab phalittaphan lae karn borikan samrap chumchon hatthakam thongthin pha Jok Tai Yuan Changwat Ratchaburi phuea khayai klum ngan phalittaphan oakbab toktaeng phainai duai nawattakam khuen rup pha duai maephim lae singtho sikhiao. (In Thai) [Product and service design for Tai Yuan Jok local craft community, Ratchaburi Province in order to extend to interior and home decoration product line with an innovation of fabric molding and eco-innovative textile]. **Burapha Arts Journal**, 27-49.

- Teeaeakanukul, A. (2018). Sakkayaphab thun chumchon phuea karn pen phuentee phiset dan karnthongthiao Thetsaban Tambon Wiang Chiang Saen Changwat Chiang Rai. (In Thai) [Potential of community capital for tourism economic zone of Wiang Chiang Saen Municipality, Chiang Rai]. **Area Based Development Research Journal**, 10(2), 146-159.
- Thongkaew, J., et al. (2016). Karn borihan chatkarn phumpanya pattana phalittaphan chaksan chueak mat fang. (In Thai) [Wisdom management of the plastic straw rope products]. **Journal of Liberal Art, Prince of Songkla University**, 8(1), 134-150.